

BOUWHISTORISCHE VERKENNING

Adres: Noorderhaven 38/ Hoekstraat 29a, Groningen
Status: BBP
Periode: 20 april 2005
Onderzocht door: J.A. van der Hoeve, T. Tel en H. Wierts.
Auteur: J.A. van der Hoeve
Datum: 14 oktober 2006

Inleiding

Deze bouwhistorische verkenning is uitgevoerd in het kader van het project Bouwhistorische inventarisatie en verkenning van de binnenstad van Groningen. Dit is het eerste project in het kader van de cultuurhistorische inventarisatie van het hele grondgebied van de gemeente Groningen die tot doel heeft de cultuurhistorische kwaliteiten in beeld te brengen.

De bouwhistorische verkenning bevat een korte schets van de bouwgeschiedenis van het pand, een beschrijving van het interieur en het exterieur en een waardestelling. Het onderzoek richt zich in hoofdzaak op het gebouw zelf, waarbij in beperkte mate gebruik is gemaakt van schriftelijke bronnen en oud kaartmateriaal. De bouwgeschiedenis wordt daarom in hoofdlijnen weergegeven. Ook is het mogelijk dat achter de huidige voorzetwanden en verlaagde plafonds oudere constructies en interieurafwerkingen verborgen zitten.

Voor het onderzoek naar de bouwgeschiedenis is gebruik gemaakt van het bouwdoos van de dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken van de Gemeente Groningen.

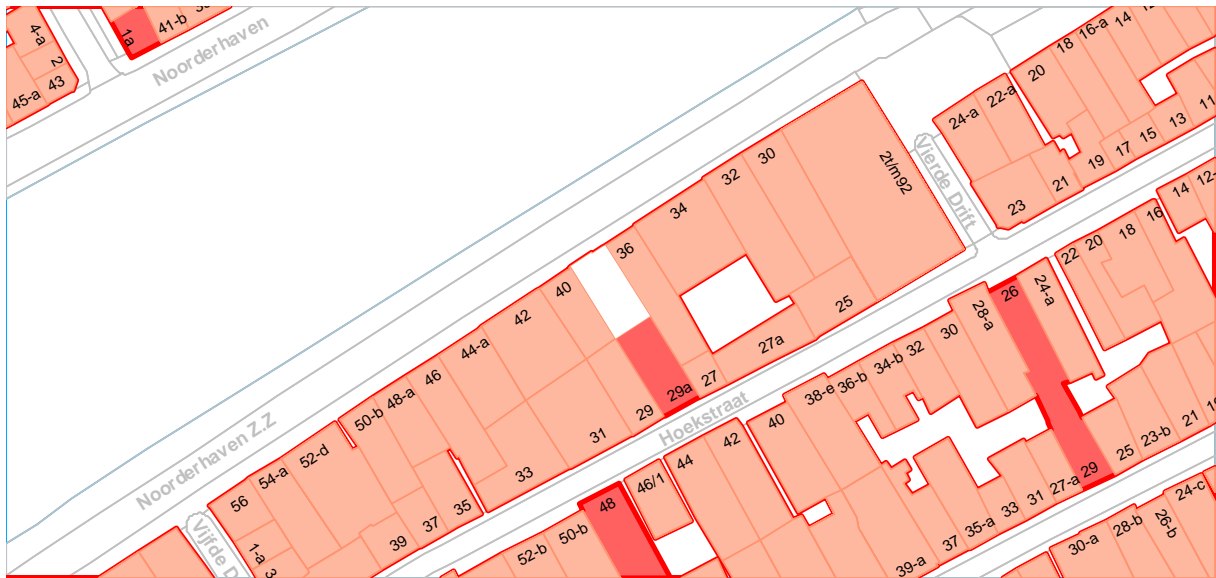

SITUERING/ STRUCTUUR

Het pand Noorderhaven 38 ligt op een smal perceel tussen de Noorderhaven en de Hoekstraat, dat deel uitmaakt van het bouwblok tussen de Vierde Drift (oostzijde) en de Vijfde Drift (westzijde). Het achterhuis aan de Hoekstraat heeft een eigen adres, Hoekstraat 29a.

Noorderhaven 38 is tweelaags diephuis met een zadeldak met wolfseind (voorzijde), waarvan de voorgevel bestaat uit twee bouwlagen en een mezzanino (lage zolderverdieping). De achtergevel is een topgevel. De achterkamer op de begane grond is onderkelderd met een souterrain.

Een smal tussenlid vormt de verbinding met het achterhuis, Hoekstraat 29a. Het tussenlid bestaat uit twee bouwlagen met een plat dak. Het achterhuis Hoekstraat 29a is een rechthoekig tweelaags gebouw met een plat dak. Een houten opbouw vormt de toegang tot het terras op dit platte dak. De binnenplaats tussen het huis en het achterhuis is overdekt met een glazen overkapping.

BOUWGESCHIEDENIS

Het perceel Noorderhaven 38/ Hoekstraat 29a ligt op het tracé van de middeleeuwse stadsversterking, bestaande uit een bakstenen stadsmuur (met torens), een wal en een gracht. Volgens de stadsplattegrond van Van Deventer uit circa 1560 stond er bebouwing tegen de stadsmuur, die werd ontsloten door de achter- of muurstraat (Hoekstraat). Ook de iets jongere stadsplattegrond van Braun en Hogenberg geeft hier bebouwing aan.

Bij de grootschalige stadsuitleg uit de vroege 17de eeuw is de oude stadsversterking gesloopt. Volgens de kaart van Van Geelkercken uit 1616 was de wal aan de noordwestzijde van de oude stad geëgaliseerd. Waarschijnlijk was de stadsmuur toen nog (deels) intact, want de afgebeelde bebouwing aan de Hoekstraat stond tegen deze muur aan. In een volgende fase zijn een straat en handelskade op de zuidelijke oever van de gracht aangelegd, de 'Suder Craan opslagh' of Noorderhaven. In de vroege 17de eeuw raakte deze straat, Noorderhaven ZZ reeds bebouwd. Op de vogelvluchtplattegrond van Haubois uit circa 1643 staat tussen de Vierde en Vijfde Drift een reeks dwarshuizen getekend, huizen evenwijdig aan de straat. Aan de Hoekstraat staan eveneens dwarshuizen. Dit kunnen overigens nog (deels) de middeleeuwse muurhuizen zijn.

In het midden van de 17de eeuw heeft hier een grootscheepse vernieuwing plaatsgevonden, waarbij een reeks gelijksoortige of zelfs identieke diephuisen is gebouwd. Zonder diepgaand archiefonderzoek naar eigendomsverhoudingen en overdrachten valt niet te bepalen hoe groot deze reeks was. De kadastrale minuut van circa 1830 en foto's van de gevelwand aan de Noorderhaven uit circa 1900 doen een reeks van tenminste negen (min of meer) gelijke huizen vermoeden (Noorderhaven 36 - 50). Het brede huis Noorderhaven 42 lijkt te zijn samengesteld uit twee smalle huizen. Elk van deze huizen bestond uit twee bouwlagen met een zadeldak, terwijl voor- en achtergevels zijn uitgevoerd als

puntgevels. Deze gelijkvormige opzet valt nog goed te herkennen in de panden Noorderhaven 36, 38 en 40, zowel in de bouwmassa als de achtergevels.

De middelste van de drie topgevels is Noorderhaven 38

In zijn midden-17de-eeuwse opzet bestond het pand Noorderhaven 38 uit twee bouwlagen met een zadeldak. Voor- en achtergevel waren uitgevoerd als tuit- of topgevels. Het pand was deels in gebruik als woonhuis, deels als pakhuis. De begane grond bevatte woonruimten, waarvan de achterkamer was onderkelderd met een souterrain. Op de eerste verdieping bevonden zich waarschijnlijk ook woonruimten, want in elk geval de achterkamer lijkt vanouds een schouw te hebben gehad. Sporen in de achtergevel wijzen namelijk op een schoorsteen. De zolder en vliering waren ongetwijfeld in gebruik als opslagruimte. Hierop wijzen de eenvoudige zoldervenstertjes in de achtergevel met steensponningen en duimen voor luiken.

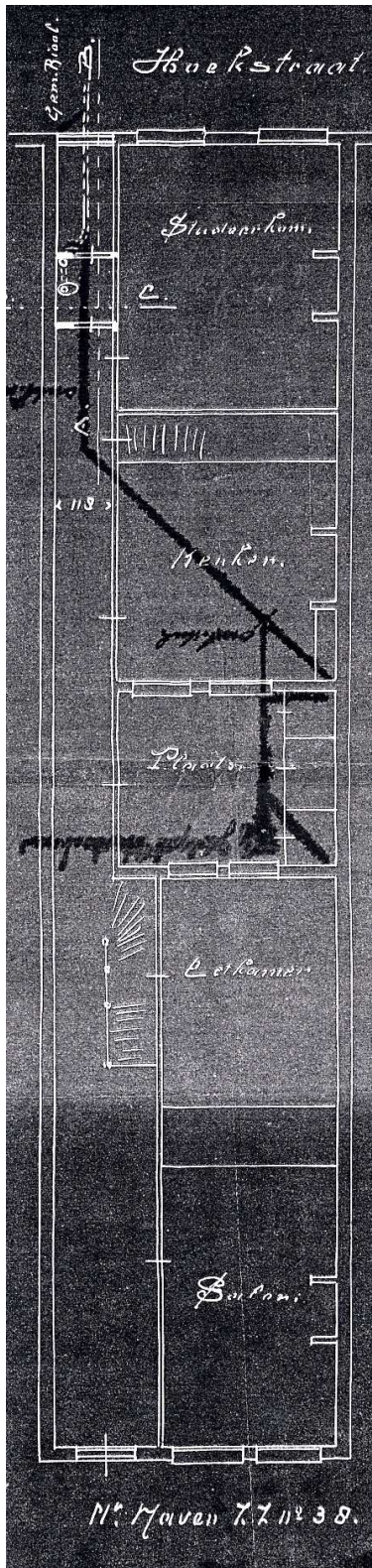
Vermoedelijk had dit 17de-eeuwse huis reeds een tweelaags achterhuis aan de Hoekstraat.

In de 18de eeuw is het pand Noorderhaven 38 gemoderniseerd, waarbij de woonruimten op de begane grond en eerste verdieping een luxe afwerking kregen. Hiervan getuigt onder meer de het rijk gedecoreerde trap tussen de begane grond en eerste verdieping van het voorhuis. Tot circa 1992 bezat het huis bijzondere laat-18de-eeuwse wandbetimmeringen met geschilderde lambriseringen en 'Hollandse' landschappen. Hiervan is een deel behouden gebleven achter een moderne ~~Ook het voorhuis~~ **Ook het voorhuis** (Hoekstraat 29a) moet grondig zijn vernieuwd in de 18de eeuw, waarbij gevels, constructie, indeling en afwerking zijn vernieuwd. Van de 17de-eeuwse bebouwing op die plaats zijn hooguit restanten behouden gebleven.

De kadastrale minuut van omstreeks 1830 met daarop aangegeven de moderne huisnummering.

Op de kadastrale minuut van circa 1830 heeft het pand zijn huidige vorm, bestaande uit een voorhuis (Noorderhaven 38), tussenlid en achterhuis (Hoekstraat 29a). Ook in de 19de eeuw hebben enige modernisering in interieur en exterieur plaatsgevonden, waarvan nog diverse stucplafonds, betimmeringen, vensters en ramen getuigen. Het tussenlid kreeg een bijzondere pui (midden 19de eeuw). Bij een verbouwing in 1904 is de voorgevel vernieuwd, waarbij de huidige lijstgevel tot stand kwam. De oudste plattegrondtekening is gemaakt in 1924, toen het huis aangesloten werd op het gemeenteriool en wc's kreeg. Helaas is deze tekening niet erg nauwkeurig.

Plattegrondtekening uit 1926.

Het achterhuis aan de Hoekstraat is in de loop van de 20ste eeuw verzelfstandigd¹, maar maakt intussen weer deel uit van het complex. In de tweede helft van de 20ste eeuw hebben diverse verbouwingen plaatsgevonden. In 1976 zijn enige technische gebreken verholpen, waarbij het dak is hersteld en van beschot voorzien. Deze ingreep moet zeer bescheiden zijn geweest, want er was geen vergunning vereist. Meer ingrijpend was de verbouwing van circa 1992, waarbij de eerste verdieping en zolder van het voorhuis zijn heringericht. De indeling en interieur-afwerking zijn gesloopt, inclusief alle decoratief beschilderde wandbetimmeringen uit de late 18de eeuw. In de nieuwe opzet is een royale vide gemaakt in de zoldervloer, waarmee de eerste verdieping en zolder ruimtelijk zijn samengevoegd. Een ruime trap verbindt beide bouwlagen. De interieur-afwerking is geheel vernieuwd. Ook het achterhuis is in de late 20ste eeuw gemoderniseerd (circa 1992?), waarbij de indeling en interieur-afwerking zijn aangepast. De binnenplaats is voorzien van een glaskap. Deze ruimte is samengevoegd met de voormalige keuken in het achterhuis (Hoekstraat 29a), waarvoor de begane grond van de gevel aan de binnenplaats is gesloopt. De afwerking van de gevels aan de binnenplaats is vernieuwd.

1. BESCHRIJVING NOORDERHAVEN 38

gevels

De voorgevel is een drielaags lijstgevel uit 1904, geheel uitgevoerd in schoon metselwerk van rode strengperssteen in koppenverband. Het voegwerk heeft een rode toeslag. De plint en lekdorpels onder de vensters zijn van hardsteen. Voor de spekbanden, hoek- en negblokken en de aanzet- en sluitstenen van de ontlastingsbogen boven de deur en vensters is kunststeen (imitatie zandsteen) gebruikt.

De gevel heeft een verdeling in drie venster-assen. De linker venster-as en een smalle strook aan de rechterzijde liggen iets terug. Deze terugliggende velden of nissen worden op het niveau van de mezzanino (of derde bouwlaag) beëindigd, waarbij het overkragende metselwerk op (kunststenen) consoles rust. De gevel wordt afgesloten door een houten lijst, bestaande uit een architraaf, fries met een viertal consoles en een kroonlijst.

De begane grond bevat een deurkozijn (in de nis aan de linkerkant) en twee vensters. Het deurkozijn heeft een binnenkozijn voor de deur, een kalf en een ongedeelde bovenlicht. De deur bezit een onderpaneel en een glasraam met sierlijk ijzeren hekwerk, beide voorzien van een omlijsting in neorenaissancestijl met een weldorpel, pilasters, lijsten en fronton. Wellicht is deze deur herplaatst. De beide vensters bevatten H-ramen (gemoderniseerd omstreeks 1992). Op de eerste verdieping bevinden zich drie vensters, voorzien van vroeg-20ste-eeuwse T-stolpramen. Deze ramen zijn gemoderniseerd in de late 20ste eeuw. De mezzanino heeft eveneens drie vensters, elk voorzien van een ongedeelde raam. Boven de vensters van de begane grond bevinden zich anderhalfsteens strekse bogen, voorzien van aanzet- en sluitstenen (kunststeen). De vensters op de eerste en tweede verdieping hebben segmentboogvormige ontlastingsbogen van steens metselwerk, voorzien van aanzet- en sluitstenen. De boogvelden zijn ingevuld met siermetselwerk.

De achtergevel is een midden-17de-eeuwse topgevel in schoon metselwerk.² De randen van de geveltop lijken te zijn ingenomen (wellicht is een rollaag verwijderd). Het metselwerk is voornamelijk uitgevoerd in een verband met afwisselende lagen strekken en koppen, gebaseerd op kruisverband (echter verlopend naar staand verband). In de hoeken zijn hoekverbanden met klezootjes herkenbaar. Uitzondering is de middenzone van zowel de eerste verdieping als geveltop, waar overwegend halfsteensverband herkenbaar is. Wellicht was dit de plaats van een in de gevel opgenomen rookkanaal. De begane grond wordt aan het zicht onttrokken door de recente interieur-afwerking van de overbouwde binnenplaats.

Op de begane grond bevinden zich drie vensters met T-stolpramen. Deze stolpramen zijn verbouwde schuiframen. De eerste verdieping bevat drie vensters met achtritsschuiframen (19de eeuw). Geheel

¹ Volgens de bouwtekening van 1926 hoorde het pand aan de Hoekstraat toen nog bij Noorderhaven 38.

² Het baksteenformaat van de achtergevel van Noorderhaven 38 is 28-28½ x 12½-13½ x 5½-6½ cm, bij een tienlagenmaat van 71½-72 cm. Voor het buurpand Noorderhaven 36 is het baksteenformaat van de achtergevel 27½-28 x 13-13½ x 6 cm, bij een tienlagenmaat van 71½ cm.

rechts in deze gevel (oostzijde) sluit het verbindingslid aan. Boven het linker venster bevindt zich een brede, halfsteens ontlastingsboog. Boven het middelste venster zijn geen voorzieningen voor een ouder vensters zichtbaar, wellicht omdat hier aanvankelijk een rookkanaal was gesitueerd. Boven het rechter venster is een smal segmentboogvormig ontlastingsboogje zichtbaar, behorend bij een smaller en iets hoger geplaatst kloosterkozijn. Boven het dak van het verbindingslid (rechts) is een zandstenen latei voor een kloostervenster te zien, waarboven een halfsteens ontlastingsboog. In de geveltop bevinden zich slechts twee getoogde zoldervenstertjes, waarin (secondaire) houten kozijntjes. Oorspronkelijk waren deze zoldervensters afsluitbaar met naar buiten draaiende luiken, waarvan de steensponningen en duimen nog getuigen.

De dakbedekking bestaat uit zwart geglazuurde Oudhollandse pannen (wolfseind aan de voorzijde) en oranjerode Oudhollandse pannen (zijschilden).

plattegronden per bouwlaag

Het souterrain bevindt zich alleen onder de achterkamer van de begane grond, niet onder de aangrenzende gang. Er zijn geen aanwijzingen dat het souterrain is gewijzigd, hetgeen betekent dat de gang aan de linkerzijde van het huis (oostzijde) origineel moet zijn. Het souterrain heeft een midden-17de-eeuwse zoldering, bestaande uit een 'platenvloer' met circa 9 cm dikke grenenhouten vloerplaten en een onderslagbalk (noord-zuidrichting/ haaks op de straat). Op de platen zijn duidelijke bewerkingsporen van een dissel te zien. De platen zijn onderling verbonden door middel van losse veren. Aan de voorzijde heeft deze platenvloer een secondaire insnijding, die verband houdt met een gewijzigde doorgang tussen voor- en achterkamer.

De enige toegang tot de kelder bevindt zich in de gang op de begane grond. De insnede in de platenvloer maakt duidelijk dat deze entree niet origineel is. Het kozijn met zijn zandstenen drempel stamt uit de late 18de eeuw of vroege 19de eeuw. De eenpaneelsdeur heeft een 19de-eeuws karakter. In de achtergevel bevinden zich twee keldervensters, waarvan de raampjes zijn verwijderd. De datering van de kozijnen is onzeker (18de of 19de eeuw).

De vloer is afgewerkt met cement of beton.

De begane grond heeft een indeling in een voorkamer en een onderkelderde achterkamer (rechterzijde), waarnaast een gang (linkerzijde). Achter in de gang bevindt zich het trappenhuis naar de eerste verdieping. Deze indeling stamt nog deels uit de bouwtijd, het midden van de 17de eeuw. Zeker geldt dit voor de onderkelderde achterkamer (souterrain/ opkamer) en de naastliggende gang. De indeling van het voorste deel van het huis kan 17de- of 18de-eeuws zijn.³ De huidige trap stamt in elk geval uit de 18de eeuw.

De voorkamer heeft een 19de-eeuws stucplafond, voorzien van een randlijst met bladornament, een perklijst met vier hoekstukken en een middenornament. De voorgevel heeft een vensterwandbetimmering uit de late 19de of vroege 20ste eeuw. De neggen van de vensters hebben een paneelverdeling, behorend bij de huidige indeling van de ramen (2/3 en 1/3). De vensterbanken zijn vernieuwd. De entree vanuit de gang bevat een tweepaneelsdeur. Een deur in de achterwand leidt naar de (onderkelderde) alkoofruimte, die nu weer deel uitmaakt van de achterkamer. Deze alkoofruimte was waarschijnlijk pas in de 19de eeuw van de achterkamer afgescheiden. In de alkoof bevindt zich een trap, die het niveauverschil tussen de voor- en achterkamer overbrugt. De achterkamer is daarnaast toegankelijk via een deur in de gangwand, uitkomend op een tussenbordes van de (18de-eeuwse trap) in de gang. De huidige interieur-afwerking van de achterkamer vertoont geen bijzonderheden. Op grond van foto's uit 1992 valt te concluderen dat de balklaag in noord-zuid richting loopt (haaks op de straat, dus opgelegd in de achtergevel en de dwarswand tussen voor- en achterkamer). Voor 1992 had de kamer nog een volledige wandbetimmering met geschilderde ~~Dansing heeft in de 18de eeuw~~, waarbij het achterste deel iets smaller is dan het voorste gedeelte. Het stucplafond stamt uit de 19de eeuw, de witmarmeren bekleding van het voorste deel van de gangwand uit 1904. Achter in deze gang staat een 18de-eeuwse trap, voorzien van een tussenbordes

³ Indien de huidige voorkamer in de 18de eeuw tot stand is gekomen, zal er oorspronkelijk sprake zijn geweest van een brede, ongedeelde voorkamer zonder gang. De voorganger van de huidige trap was waarschijnlijk een kleinere spiltrap.

ter hoogte van de opkamer/ achterkamer. De trap heeft een sierlijke leuning met bladwerk en bloemen in de aanzet, opengewerkte balusters en een geprofileerde handlijst. De treden zijn omgezet over de trapboom, terwijl de kardoezen bladwerk bezitten.

Detail van de 18^e eeuwse trap in de gang

De eerste verdieping is een nagenoeg ongedeelde ruimte, die via een royale vide in verbinding staat met de zolder. De zoldertrap heeft een prominente plaats in deze vide. De wanden zijn voorzien van voorzetwanden, de zoldering van systeemplafonds. Boven deze verlaagde plafonds zijn resten van ouder stucwerk zichtbaar, vermoedelijk uit de late 19de eeuw. De voorgevel heeft een vensterwandbetimmering, waarvan de paneelverdeling van de vensternebben aansluit op de indeling van de ramen (2/3 en 1/3). Naast de zoldertrap bevindt zich een afgescheiden ruimte, die de overloop van de trap tussen de begane grond en eerste verdieping bevat. Deze ruimte is toegankelijk via een herplaatst kozijn met een tweepaneelsdeur (19de eeuw).

Tot de verbouwing van 1992 had de verdieping een bijzondere 18^e eeuwse afwerking bestaande uit geschilderde arcadische landschappen op een gestucte wand (oostwand). Deze zijn achter moderne afwerking bewaard gebleven. Door het aanbrengen van de nieuwe afwerking zal de schildering beschadigd zijn..

Foto van het interieur van de achterkamer op de begane grond, voor de verbouwing van 1992 waarbij deze wand is verwijderd.

De linker wand op de eerste verdieping met geschilderde lambrizing en landschappen die achter een moderne wand verborgen is.

De zolder is via de vide in open verbinding geplaatst met de eerste verdieping. De constructie is geheel aan het zicht onttrokken door systeemplafonds. De vorm van de afwerking doet vermoeden dat de oude constructie deels of geheel gehandhaafd is bij de verbouwing in circa 1992.

2. BESCHRIJVING TUSSENLIID

gevel

De tweelaags gevel van het tussenlid grenst aan de binnenplaats tussen voor- en achterhuis. De begane grond van deze gevel is voorzien van een beplating, waarin slechts ruimte is uitgespaard voor de pui met een deurstel en halfroond bovenlicht. Aan de binnenzijde is deze pui voorzien van snijwerk met eikenbladeren en eikels. Op grond van de decoratie wordt deze pui gedateerd in de eerst helft of het midden van de van de 19de eeuw. De eerste verdieping van de gevel is uitgevoerd in halfsteensmetselwerk. Dit deel van de gevel heeft slechts een klein venstertje, voorzien van een rechthoekig valraam met twee kwartronde ruitjes.

plattegronden per bouwlaag

In de huidige afwerking van de begane grond en eerste verdieping zijn geen bijzonderheden gesignaleerd.

3. BESCHRIJVING HOEKSTRAAT 29A (achterhuis)

gevels

De voorgevel van dit achterhuis bevindt zich aan de Hoekstraat. Dit is een tweelaags lijstgevel, waarvan het metselwerk wit is geschilderd. De afsluitende lijst bestaat uit een (vlak) fries en kroonlijst. De geschilderde afwerking maakte een analyse lastig, maar wel valt te zien dat het metselwerk van de begane grond en eerste verdieping verschillend zijn. Het metselwerk van de begane grond stamt waarschijnlijk uit het midden de 18de eeuw.⁴ Op deze datering wijzen de toegepaste hoekverbanden met klezortjes, zowel in de linker hoek van de gevel (westzijde) als in enkele vensternebben. Klezortjes in hoekverbanden komen globaal voor tot circa 1735, hoekverbanden met klezortjes in de negge van vensters komen vooral in de tweede helft van de 18de eeuw (en vroege 19de eeuw) voor. Op enkele plaatsen in de gevel zijn herstellingen van veel jongere datum te zien. Het metselwerk van de eerste verdieping bestaat uit iets grotere steen, onregelmatiger in vorm en verwerking. Ook hier zijn klezortjes in de vensternebben herkenbaar, maar deze lijken het gevolg van hakwerk bij plaatsing of wijziging van de vensters.

De vensters op de begane grond hebben in hun huidige vorm een laat-19de-eeuws of vroeg-20ste-eeuws karakter. Dit geldt ook voor de T-schuiframes. Het deurkozijn is aanzienlijk forser van maatvoering dan de vensterkozijnen. Bovendien zijn er zandstenen neuten. Daarom lijkt een datering van dit kozijn in de 18de eeuw aannemelijk, de tweepaneelsdeur en het zesruitsvalraam in het bovenlicht stammen uit de 19de eeuw. In de penant tussen het middelste en rechter venster bevindt zich een brievenbus. De vensters op de eerste verdieping stammen waarschijnlijk uit de 19de eeuw, de vierruitsstolpramen zijn recent vernieuwd.

De noordgevel van het achterhuis grenst aan de binnenplaats. Dit is een wit geschilderde, bakstenen langgevel. In de negge van het oostelijke venster op de eerste verdieping zijn klezortjes herkenbaar, die een datering in de 18de eeuw waarschijnlijk maken (zie ook voorgevel aan de Hoekstraat). De begane grond bevat een brede doorgang, waarmee een open verbinding met de overdekte binnenplaats is gemaakt. De beide vensters op de eerste verdieping bevatten zesruitsramen, waarvan de middenroeden breder zijn dan de horizontale roeden (19de eeuw).

Hoekstraat 29a heeft een plat dak, maar aftekeningen op de zijgevels van de flankerende panden maken duidelijk dat er eertijds sprake was van een zadeldak, evenwijdig aan de straat. Het is niet bekend wanneer het dak is gesloopt. Op het platte dak bevindt zich een opbouw van recente datum, die toegang geeft tot het terras op dit platte dak.

⁴ baksteenformaat: 19-20½ x 9½-10½ x 4-4½ cm, bij een tienlagenmaat van 51-52 cm.

plattegronden per bouwlaag

De begane grond heeft een verdeling in een voor- en achterkamer (westzijde), geflankeerd door een gang (oostzijde). Tussen beide kamers is reeds op de bouwtekening van 1926 een steektrap naar de verdieping herkenbaar. De gang ligt in het verlengde van de gang in Hoekstraat 38. Deze indeling kan bij 18de-eeuwse opzet behoren. Twee van de drie deurkozijnen in de gang bevatten (herplaatste) een-paneelseuren uit de late 18de of vroege 19de eeuw.

Beide kamers op de begane grond hebben een interieur-afwerking van recente datum. Er zijn geen bijzonderheden gesignaleerd. De achterkamer heeft een open verbinding met de overbouwde binnenplaats, waarvoor een deel van de gevel is gesloopt. Op de bouwtekening van 1926 valt te zien dat deze ruimte de functie van keuken bezat.

De eerste verdieping heeft een indeling van recente datum. De afwerking bestaat uit voorzetwanden en verlaagde plafonds. Boven het verlaagde plafond is een enkelvoudige balklaag zichtbaar, waarvan de balken een kwartrond profiel hebben.

WAARDESTELLING

Noorderhaven 38 heeft hoge monumentwaarden als onderdeel van een samenhangende reeks midden-17de-eeuwse huizen aan de Noorderhaven. Deze huizen waren aanvankelijk in massa en architectuur nagenoeg gelijk, maar hebben verschillende transformatieprocessen doorgemaakt (verbouwingen in verschillende perioden). Van de huizen Noorderhaven 36 (Rijksmonument), 38 en 40 (Rijksmonument) zijn de bouwmassa's en achtergevels nog sterk verwant. Voor het overige hebben de drie huizen elk een eigen bouwgeschiedenis. Aan de hand van de bouwsporen in de achtergevel van Noorderhaven 38 valt de oorspronkelijke indeling goed te herleiden. De vensters op de begane grond en eerste verdieping hebben op zich ook hoge monumentwaarden, aangezien deze behoren bij de modernisering van het interieur in de 18de en 19de eeuw. De voorgevel van Noorderhaven 38 is vernieuwd in 1904. Deze gevel heeft hoge monumentwaarden, vanwege de zorgvuldige architectuur en materialisatie. De architectuur is kenmerkend voor de periode omstreeks 1900.

Het casco van muurwerk, balklagen en kapconstructie van het huis Noorderhaven 38 stamt voor het grootste deel uit de 17de eeuw. Van de kap kon dit niet met zekerheid worden vastgesteld, maar de aftimmering volgt wel de contour van een 17de-eeuwse constructie. De grenenhouten platenvloer van de opkamer (achterkamer op de begane grond) is zeldzaam.

De indeling van de begane grond en het souterrain stamt grotendeels uit de 17de eeuw, maar is aangepast bij een modernisering van het interieur in de 18de eeuw. Meest opvallend onderdeel van deze 18de-eeuwse aanpassing is de rijk gedetailleerde trap tussen de begane grond en eerste verdieping. Deze trap heeft hoge monumentwaarden. Van de rijke 18de-eeuwse inrichting op de eerste verdieping zijn de geschilderde voorstellingen op de linker wand behouden gebleven, echter wel in beschadigde toestand. Dit soort afwerkingen is zeldzaam en heeft daarom een hoge monumentwaarde. In het derde kwart van de 19de eeuw hebben opnieuw modernisering plaatsgevonden, die aansluiten op de 18de-eeuwse hoofdopzet. Deze 18de- en 19de-eeuwse elementen in de indeling en afwerking hebben eveneens hoge monumentwaarden, aangezien deze getuigen van de ontwikkeling in de wooncultuur in deze perioden. De indeling en afwerking van de eerste verdieping en zolder uit 1992 hebben indifferente monumentwaarden.

Het tussenlid heeft hoge monumentwaarden als wezenlijk onderdeel van het complex, zowel voor wat betreft de massa als hoofdopzet. Bijzonder is de gevel aan de binnenplaats met een bijzondere midden-19de-eeuwse pui op de begane grond en het kenmerkende bovenlichtje op de verdieping.

Het achterhuis heeft positieve monumentwaarden als onderdeel van het complex van voorhuis, achterhuis en tussenlid. Het achterhuis heeft in zijn huidige vorm een overwegend 18de-eeuws karakter, hetgeen nog valt te herkennen aan de gevels en balklagen. De indeling van de begane grond heeft nog een 18de-eeuws karakter, voor het overige zijn indeling en afwerking sterk vernieuwd in de 20ste eeuw. Deze indeling van de begane grond heeft positieve monumentwaarden. De overige indeling en interieur-afwerking hebben indifferente monumentwaarden.

De gevel aan de Hoekstraat heeft positieve monumentwaarden vanwege de herkenbare en afleesbare bouwgeschiedenis en fasering.

AANBEVELINGEN

Door middel van archiefonderzoek valt wellicht te achterhalen of de reeks midden-17de-eeuwse huizen tot stand zijn gekomen in ene grootschalige projectontwikkeling of meerdere zelfstandige ontwikkelingen.

Bij eventuele verbouwingen is het van belang om nadere waarnemingen te verrichten naar de constructie van de muren en balklagen, waarbij ook bouwsporen en aftekeningen van oude tussenwanden en interieurs moeten worden vastgelegd. Nader onderzoek van de kapconstructie van het voorhuis is wenselijk, zodra de beplating en systeemplafond verwijderd worden.

Bijlage: Uittreksel uit het bouwdoossier van de dienst RO/EZ van de gemeente Groningen

Adres : **Hoekstraat 29 / Noorderhaven 38**
Bouwdoosnummer : B 4919
D.I.V. bezoek : 11 november 2003

1898

P. Boersema krijgt een vergunning voor het maken van een afwatering voor het pand aan de Noorderhaven naar een zinkput van de gemeente aldaar.

1904

A. Boersema krijgt een vergunning om de voorgevel aan de Noorderhaven te vernieuwen en om de slaapkamer op de verdieping te vertimmeren.

1924

M. Koens (bewoner Noorderhaven 38) krijgt een vergunning voor het bouwen van een privaat en dit privaat te voorzien van een inrichting tot waterspoeling en de faecaliën af te voeren naar het gemeenteriool.

1968

Voor het bouwen van 2 wc's en een douche in het pand Noorderhaven 38 is geen vergunning nodig. Eigenaar van het pand is A. van Wissen.

1976

Er worden veranderingen in de woning Noorderhaven 38 aangebracht die niet vergunningplichtig zijn. Eigenaar A. van Wissen krijgt een subsidie voor het treffen van voorzieningen voor het verhelpen van technische gebreken aan het pand Noorderhaven 38 (aanbrengen dakbeschot, repareren dak). Architectenbureau van Wissen tekent voor het bouwplan.

H. Wierts